

Olympiáda v českém jazyce, 37. ročník, 2010/2011 – okresní kolo

I. kategorie

Počet bodů:

Jméno: Škola:

1. *Sebevědomý uhlobaron dlouhodobě spolupracoval s důvěryhodným velkoobchodníkem s _____.*

- a) Uveďte, jakou společnou vlastnost mají všechna plnovýznamová slova v zadané větě.
- b) Na vynechané místo do věty doplňte podstatné jméno tak, aby mělo tutéž vlastnost, jakou jste popsali v bodě a).

2. a) Do následujících vět doplňte náležité tvary slov *tip* a *typ*.

Máme pro vás několik zajímavých _____, jak vystrojit slavnostní večeři.

Je to takový ten _____ tichého, pracovitého člověka.

Používání počítače – důležité _____ a triky.

Řekl mi svůj _____ na výsledek dostihu.

K tomuto _____ výrobku se už náhradní díly nevyrábějí.

- b) Popište významy slov *tip* a *typ*.

3. *Pepíček v hodině češtiny:*

„Podstatné jméno hromadné neexistuje, hromadné je přídavné jméno.“

Představte si, že Pepíček nemá pravdu, že podstatné jméno *hromadné* skutečně existuje a že tvar *hromadné* je jeho tvar slovníkový, tj. slovo je v prvním pádě jednotného čísla.

- a) Uveďte, kterého by bylo v češtině rodu a podle kterého vzoru bychom je skloňovali.
- b) Napište, ze kterého slova bylo slovo *hromadné* odvozeno, a určete u tohoto základového slova slovní druh.
- c) Napište tři existující podstatná jména, která jsou odvozena od slova téhož slovního druhu jako *hromadné* stejným odvozovacím prostředkem a která mají stejný gramatický rod.

d) Na základě řešení bodu c) uveďte, co taková podstatná jména většinou označují.

4. Najděte co nejvíce izolovaných slovních tvarů, ve kterých se v libovolném pořadí vysloví jedna souhláska [č], jedna souhláska [l] a dvě samohlásky [i] a žádné další hlásky (neuvažujte přitom o vlastních jménech). Samohlásky mohou být krátké i dlouhé. Žádné dva tvary se nesmějí shodovat ve své psané podobě. Každý z nalezených tvarů užit ve větě nebo slovním spojení tak, aby byl zřejmý jeho význam.

5. Uveďte všechny čtyři významy slova *nakládačka* zastoupené v následujících větách. Ke každému z významů přiřaďte písmenná označení příslušných vět.

a) *Dostal nakládačku a lupiči mu pak ukradli devět stovek a osobní doklady.*

b) *Braniborské nakládačky z regálů v první polovině devadesátých let téměř úplně vymizely.*

c) *To bylo něco, trénovat s jamajskými sprintery, dali mi na stovce pořádnou nakládačku.*

d) *„Třináctikilometrový běh z města na kopec a dolů, to je pořádná nakládačka,“ prohlásil trenér bystřických fotbalistů.*

e) *Nečekanou nakládačku si z Poštorné odvezl Dolní Benešov – prohrál 0:5.*

f) *Chartu 77 jsem podepsal poté, co jsem dostal od policajtů takovou nakládačku, že jsem se tři dny nehnul.*

g) *Nakládačky teď dostanete na trhu za 7 až 11 korun za kilogram.*

h) *I politik, který přivedl zemi k hospodářskému rozkvětu, může ve volbách dostat nakládačku – to se stalo už mockrát.*

i) *„Na mě byla Markéta Lazarová dost velká nakládačka. Bylo to, jak bych tak řekl, nad moje možnosti,“ řekl režisér.*

6. Přečtěte si následující text:

Březnová noc pak spustila na utichající město svou černou oponu; už po krátké chvíli ji však potrhala úplněk, který se vyhoupl nad střechy domů. Jeho bledé světlo se nejen matně lesklo na vlhké dlažbě chodníku, ale pronikalo i mezi dosud téměř holými větvemi stromů v parku a odráželo se od výložek jakéhosi důstojníka, který si tady v ústraní dal schůzku s útlou dívkou s bílými šaty a plachým pohledem.

a) Najděte v textu čtyři podstatná jména, pro která platí, že přidáme-li k nim předponu nebo vyměníme-li užitou předponu za jinou, dostaneme mluvnické termíny (jako např. *příslowce*). Ke každému nalezenému podstatnému jménu uveďte i příslušný mluvnický termín.

b) Uveďte tři jiné mluvnické termíny a ke každému z nich slovo, které dostaneme, oddělíme-li od termínu předponu a nahradíme ji jinou. Termíny nesmějí mít stejný kořen jako slova, která jsou výsledkem řešení úkolu a).

Národní institut dětí a mládeže MŠMT, Sámova 3, Praha 10,
ve spolupráci s Ústavem pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Olympiáda v českém jazyce, 37. ročník, 2010/2011 – okresní kolo

I. kategorie

Slohový úkol

Nikdy nemám nouzi o ...

Doplňte do nadpisu slovo nebo slovní spojení podle svého výběru a napište text příslušející k libovolnému slohovému útvaru. Doporučená délka 25–30 řádek.

**Národní institut dětí a mládeže MŠMT, Sámova 3, Praha 10,
ve spolupráci s ÚJČ AV ČR, v. v. i.**

Okresní kolo OČJ 2010/2011 – 37. ročník – I. kategorie – řešení:

1. a) Příklad řešení: Všechna plnovýznamová slova obsahují dva slovní základy (kořeny).
b) Příklady řešení: *motocykly, autodíly, fotopřístroji, husokachnami, železobetonem, dřevotřískou...*

Bodování: a) za správnou odpověď – 2 body (odpoví-li žák, že jde o složeniny, resp. slova složená apod., udělte mu pouze 1 bod, protože slovo *dlouhodobě*, popř. *velkoobchodník*, je odvozenina od složeniny);
b) za vhodné doplnění – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **3 body**.

2. a) *tipů – typ – tipy – tip – typu*
b) Příklad řešení: *tip – ‚rada‘ nebo ‚odhad, předpoklad‘; typ – ‚druh‘*

Bodování: a) za 5 správných doplnění – 2 body;
za 4 správná doplnění – 1 bod;
b) za výstižné vysvětlení obou významů – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **3 body**.

3. a) rod střední; vzor *mladý*
b) *hromada*; podstatné jméno
c) Příklady řešení: *školné, mýtné, kapesné, porodné, pohřebné, bolestné*; neuznávejte slova odvozená od sloves (*balné, všimné*) nebo od předložkových vazeb (*spropitné*) ani slova odvozená jiným slovotvorným prostředkem (*poštovné*).
d) poplatky nebo dávky

Bodování: a) za správnou odpověď – 1 bod;
b) za správnou odpověď – 1 bod;
c) za uvedení 3 náležitých podstatných jmen – 1 bod;
d) za výstižné určení společného významového rysu těchto podstatných jmen – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **4 body**.

4. Příklady řešení:
1. *Do omáčky přidej trochu chilli.*
 2. *Jedná se o substantivum čili podstatné jméno. / Do omáčky přidej trochu čili. / Ctírad a jeho bojovníci čili zradu.*
 3. *Vlasta a její dívky čily zradu.*
 4. *Sousedův synek je velice čilý.*
 5. *I když jsme byli na túře celý den, byli jsme večer čilí.*
 6. *Čilí se, i když je to zbytečné.*
 7. *V obchodech se dá liči koupit syrové i kompotované.*
 8. *Sestra líčí své zážitky velice poutavě. / Sestra se už hodinu líčí v koupelně. / Pytlák líčí oka na zajíce.*
 9. *Přemysl měl střevíce z lýčí. / Pučící paroží jelenů je ukryto v jemném lýčí.*

Uznávejte i jmenné tvary adjektiva *čili* (sub 2) a *čily* (sub 3). Uznávejte i jiné pravopisné varianty přejatých slov než ty, které mají oporu v příručkách, tj. *litschi*, *čilli* apod.

Bodování: za užití 7 a více různých tvarů ve vhodných větách či slovních spojeních – **4 body**;
za užití 6 různých tvarů ve vhodných větách či slovních spojeních – 3 body;
za užití 4 nebo 5 různých tvarů ve vhodných větách či slovních spojeních – 2 body;
za užití 2 nebo 3 různých tvarů ve vhodných větách či slovních spojeních – 1 bod.

5. i) ‚okurka‘: b), g);
ii) ‚výprask‘: a), f);
iii) ‚(jasná, ostudná) porážka (např. ve sportu)‘: c), e), h);
iv) ‚námaha, těžká práce‘: d), i).

Poznámka: Uznávejte i jiná vhodná vymezení významu, např. u iv) nespisovné slovo *záhul*.

Bodování: za každý náležitě vymezený význam vč. přiřazení všech příslušných vět – 1 bod.
Za každou nevhodně přiřazenou větu odečtete 0,5 bodu (záporné body se nedávají).

Celkem tedy maximálně **4 body**.

6. a) *opona* – *předpona/přípona/spona*; *úplněk* – *doplněk*; *chodník* – *přechodník*; *výložka* – *předložka*
b) Příklady řešení: *odsudek/posudek/předsudek* – *přísudek*; *námět* – *podmět/předmět*; *přípojka* – *spojka*; *záměr/výměr* – *poměr*

Bodování: a) za nalezení 4 slov a uvedení 4 mluvnických termínů – 2 body;
za nalezení 3 slov a uvedení 3 mluvnických termínů – 1 bod;
b) za nalezení 3 slov a uvedení 3 mluvnických termínů – 2 body;
za nalezení 2 slov a uvedení 2 mluvnických termínů – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **4 body**.

Celkem za jazykovou část 22 bodů.

7. Slohový úkol: Hodnoťte dodržení tématu, plynulost a návaznost textu, vhodný výběr lexikálních prostředků i větnou stavbu. Přihlížejte i k tvaroslovné a pravopisné správnosti.

Bodování: 0–10 bodů. Využijte celého bodového rozpětí.